herpy

FIRBEN

Madagascar Girdled Lizard

Zonosaurus madagascariensis

Zonosaurus madagascariensis er et aflangt, dagaktivt firben fra Madagaskar med to lyse striber ned ad ryggen og en hale, der er næsten dobbelt så lang som kroppen. Det bliver op til 36 cm, er hurtigt og vagtsomt og spiser både insekter og lidt frugt. Arten kræver dyb bund med et fugtigt hjørne, en varm solplads og UVB. Pasningen bygger delvis på nære slægtninge.

Familie: Gerrhosauridae Tidligere navn: *Cicigna madagascariensis*

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**30-36 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**10-15 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Jordboende og gravende**
Biotop	**Savanne og regnskov**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**100 × 50 × 50 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**22-28 °C**
Hotspot	**38-42 °C**
Temperatur, nat	**20-24 °C**
Luftfugtighed	**40-60 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 3
Kost	**Insekter og frugt**
Holdes	**Enkeltvis eller parvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kuldstørrelse	**2-5 æg**
Inkubation	**70-80 dage** ved 29-30 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står hverken på CITES-listerne eller i bilagene til EU's forordning 338/97, så der kræves ingen CITES-papirer. Den er ikke blandt de dyr, som private ikke må holde i Danmark (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015). Spørg sælger om dyrets oprindelse.

Om arten

Zonosaurus madagascariensis er et aflangt firben i familien Gerrhosauridae. Kroppen er let fladtrykt med en spids snude, korte, men veludviklede ben og en lang hale, der er næsten dobbelt så lang som hoved og krop tilsammen. Skællene er glatte og sidder i regelmæssige tværrækker, og langs flankerne løber en tydelig hudfold. Grundfarven er brun til rødbrun med mørke pletter og små lyse pletter på benene. To bleggule striber løber fra øjet langs ryggens sider og ender ved halens rod. Det adskiller arten fra *Z. laticaudatus*, hvis striber fortsætter ud på halen. Bugen er grålig hvid, og struben kan være rødlig.

Dyret bliver op til 36 cm inklusive hale. Hannerne har bredere halerod og større lårporer end hunnerne. Arten blev beskrevet i 1831 af John Edward Gray som *Cicigna madagascariensis*. Dyrene på Glorioso- og Cosmoledo-øerne regnes som underarten *Z. m. insulanus*.

Arten er almindelig i naturen og trives tæt på mennesker, men den er sjælden i terrarier. Flere arter i slægten *Zonosaurus* holdes, men netop for *Z. madagascariensis* er der kun få detaljerede erfaringer. Terriemål, temperaturer og avl bygger derfor delvis på de nærmeste slægtninge, og det står i teksten, hvor det er tilfældet. Levetiden er ikke dokumenteret; 10-15 år er et skøn ud fra beslægtede arter.

Udbredelse og levested

Zonosaurus madagascariensis findes over det meste af Madagaskar og er mest almindelig i øst, men lever også i vest og syd. Den findes desuden på de nærliggende øer Nosy Be, Nosy Komba, Nosy Sakatia og Nosy Tanikely. Underarten *Z. m. insulanus* lever på øerne Glorioso og Cosmoledo nord for Madagaskar.

> **Oprindelig udbredelse:** Madagaskar og Seychellerne.

LEVESTED

Arten lever i åbne og nedbrudte fugtige skove i lavlandet og i middelhøjde, i tørre, åbne landskaber, i plantager, i markkanter og i krat. På Cosmoledo lever den i åbent krat. Den er knyttet til solvarme lysninger, skovbryn og krat, hvor den jager på jorden. Den gemmer sig i små gange ved foden af buske og kan klatre et stykke op ad træstammer.

Dyret er dagaktivt og lever alene. Det jager aktivt og spiser en bred vifte af insekter, men tager også frugter og bær. Hunnerne lægger få, store, aflange æg i fugtig jord.

Pasning

TERRARIET

Et voksent dyr skal have et terrarie på mindst 100 × 50 × 50 cm (længde × bredde × højde), og et par mindst 120 × 60 × 50 cm. Målet er et skøn ud fra de nærmeste slægtninge: et par af den lidt større *Z. haraldmeieri* kan holdes i 90 × 50 × 50 cm, men *Z. madagascariensis* er meget aktiv og skal have plads til at løbe. Større er bedre.

Bunden skal være 5-10 cm dyb og bestå af en blanding af sand og gødningsfri jord. Hold ca. en tredjedel af bunden fugtig, så dyret kan vælge. Arten graver, især om aftenen, og i en dyb bund holder gange og skjul. Indret med rødder, korkbark, halve rør og flade sten som skjul og klatresteder. Sæt stenene fast, så de ikke kan skride. Et fugtigt gemmested med fugtig kokosfiber eller sphagnum i den ene ende bruges ved hudskifte og som æglægningssted.

Terrariet skal have låg og god ventilation. Dyret er hurtigt og kan komme op over kanten, hvis dekorationen står højt. Varmelamper skal afskærmes med gitter.

TEMPERATUR

Arten har brug for en tydelig gradient. Luften i terrariet skal være 22-28 °C om dagen, og solpladsen skal have en overfladetemperatur på 38-42 °C, målt med et infrarødt termometer. Tallene er lånt fra *Z. haraldmeieri* og andre arter i familien. Brug en varmelampe over det højeste punkt og en varmemåtte under den ene ende af bunden. Dyret skal kunne trække sig helt væk fra varmen.

Om natten kan temperaturen falde til 20-24 °C. Sluk varmelampen, og lad en svag varmekilde under bunden køre, hvis rummet er koldt. Mål med digitale termometre med probe i begge ender. Dyret soler sig i korte perioder om formiddagen og eftermiddagen og søger derefter ned i bunden.

Læs mere: Varme og temperatur

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Den relative luftfugtighed skal være 40-60 %, med højere fugt i det fugtige hjørne og i bunden. Arten lever både i fugtig skov og i tørre, åbne områder, så luften må ikke være ørkentør, men heller ikke vådt. Hold en tredjedel af bunden fugtig, og forstøv let hver dag. Lad bunden tørre lidt op, så skimmel ikke får fat.

Stil en skål med frisk vand, der er stor nok til at ligge i. Dyret ligger gerne i vandet, især om eftermiddagen og under hudskifte. Skift vandet dagligt, for skålen bliver hurtigt snavset.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og soler sig i åbne lysninger, så den har brug for kraftigt lys og UVB. Brug et T5 HO-rør på 10-12 % over solpladsen i et reflekterende armatur, svarende til Ferguson-zone 3, og et dagslysrør eller en LED-lampe til resten af terrariet. Målet er et UV-indeks på 2-4 på solpladsen og mindre i resten af terrariet. Zonen er et skøn ud fra levevis og levested.

Tænd lyset 12-14 timer om sommeren og 10-11 timer om vinteren. Skift UVB-rørene efter producentens anvisning, og kontrollér med en UV-måler.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

Arten er altædende med hovedvægt på insekter. I naturen spiser den en bred vifte af insekter og andre smådyr, men også frugt og bær. Basisfoderet er insekter: fårekyllinger, græshopper, dubia-kakerlakker, melorme og enkelte små superorme, som alle skal være mindre end afstanden mellem dyrets øjne. Giv en lille portion frugt og grønt i en skål tre-fire gange om ugen, fx bær, papaya og revet gulerod. Banan bør kun gives sjældent på grund af det høje fosforindhold.

En voksen kan få en optøet nyfødt mus hver anden uge, men ikke oftere, så den ikke bliver fed. Støv insekterne med kalk uden D3 ved de fleste fodringer og med et multivitamin en gang om ugen. Fodr insekterne med næringsrigt foder i mindst et døgn, før de gives.

Unger fodres dagligt og voksne hver anden dag, så meget som de kan æde på 10 minutter.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Zonosaurus madagascariensis er hurtig, nysgerrig og vågen. Den er sky over for nye ting og trækker sig ind i et skjul eller graver sig ned, når den bliver forskrækket. Halen kan afkastes og vokser ud igen, så tag aldrig fat i den. Dyret vænnes bedst til mennesker ved rolig færden ved terrariet og fodring fra en pincet. Det kan blive tamt nok til at tage foder fra fingeren, men det er ikke et dyr, der skal tages op hver dag.

Arten lever alene i naturen. Hold kun én han i hvert terrarie. Et par kan holdes sammen i et stort terrarie med to solpladser og mange skjul, men to dyr går ikke altid godt sammen. Skil dem, hvis det ene bliver jaget eller holdt væk fra føde og varme. Vask hænder efter al kontakt med dyr og terrarie.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannerne har bredere halerod og større lårporer end hunnerne. Størrelse og alder ved kønsmodenhed er ikke dokumenteret for arten. Sæt først dyr i avl, når de er fuldvoksne og i godt huld.

PARRING

Parringen er ikke beskrevet for arten. Hos beslægtede arter følger avlen årstiderne: en vinterperiode med kortere dage og lidt lavere temperatur efterfulgt af længere dage og mere varme om foråret sætter gang i parringen. Giv dyrene en kortere dag og lavere temperatur om vinteren, og øg dagslængden og varmen igen om foråret. Hold øje med parringen, og skil dyrene, hvis hunnen får sår.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen lægger op til fem store, aflange æg i fugtig jord. Hvor mange kuld hun lægger om året, er ikke dokumenteret. Giv hende en æglægningskasse med 10 cm fugtig jord eller kokosfiber, hvor hun kan grave. Uden et egnet sted kan hun holde æggene tilbage, og det kan blive livstruende.

INKUBATION

Æggene flyttes forsigtigt, uden at de vendes, til en beholder med fugtig vermiculite og ruges ved 29-30 °C. Rugetiden er ikke dokumenteret for arten. Tallene er lånt fra *Matobosaurus validus*, hvor æggene klækker efter 70-80 dage ved 30 °C, så rugetiden for *Z. madagascariensis* kan afvige.

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne er ikke beskrevet for arten. Hold dem i et mindre terrarie med samme indretning som de voksnes, med mange skjul, UVB og en solplads. Fodr dem dagligt med små insekter støvet med kalk. Skil dem ad, når de vokser, så de ikke slås om føde og varme.

Sundhed og typiske fejl

Der er ingen artsspecifik sundhedslitteratur. Følgende er de typiske problemer hos dagaktive øgler:

- Knoglesvind (metabolisk knoglesygdom) ved for lidt UVB og kalk. Giv UVB og støvede insekter.
- Fedme ved for mange mus og for lidt motion.
- Luftvejsinfektion og hudproblemer ved vedvarende våd bund uden tørre zoner.
- Hudskifteproblemer ved for tør luft. Giv et fugtigt gemmested.
- Æglægningsvanskeligheder hos hunner uden egnet æglægningssted.
- Indvoldsorm og mider, især hos vildfangne dyr. Sæt nye dyr i karantæne i mindst tre måneder, og få en afføringsprøve undersøgt.

Et sundt dyr har klare øjne, en fyldig halerod og kraftige ben, spiser villigt og er aktivt. Vej dyret jævnligt, for vægttab er ofte det første tegn på sygdom. Krybdyr skjuler sygdom, så opsøg en dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis dyret taber sig, ikke spiser eller virker sløvt.

Dyr i handlen kan være vildfangne. De har ofte flere parasitter og er mere stressede end opdrættede dyr, så spørg altid efter dyrets herkomst.

Læs mere: Karantæne og hygiejne Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.